

12.00.12 - філософія права

УДК 340.12.(436-44):821.161.2.09 «18/19»

ФІЛОСОФСЬКО-ПРАВОВІ ПОГЛЯДИ ЛЕВА РЕБЕТА

Павлусів Н. М., к. ф. н, доцент кафедри теорії та історії держави і права,
конституційного та міжнародного права

Львівський державний університет внутрішніх справ

Семенюк І. Я., к. ю. н., доцент кафедри господарсько-правових дисциплін
юридичного факультету

Львівський державний університет внутрішніх справ

Стаття присвячена висвітленню формування та становлення філософсько-правових поглядів відомого українського правника, науковця та політичного діяча Лева Ребета. Охоплено основні аспекти життя науковця. Акцентовано увагу на основних постатях та обставинах, які були дотичні до життя Лева Ребета.

Ключові слова: філософія права, правова свідомість, література, демократія, суспільство, порівняльне правознавство.

Статья посвящена освещению формирования и становления философско-правовых взглядов известного украинского юриста, ученого и политического деятеля Льва Ребета. Охвачено основные аспекты жизни ученого. Акцентируется внимание на основных фигурах и обстоятельствах, которые были причастны к жизни Льва Ребета.

Ключевые слова: философия права, правовое сознание, литература, демократия, общество, сравнительное правоведение.

Pavlusiv N. M., Semeniuk, I. Ya. PHILOSOPHICAL AND LEGAL
REVIEWS OF THE LINE OF THE RIVER

The article is devoted to the formation of the formation and formation of the philosophical and legal views of the famous Ukrainian lawyer, scientist and politician Lev Rebet. The article covers the main aspects of the life of the scientist, emphasizes the main features and circumstances that were tangent to Lion Rebet's life.

Undoubtedly Lev Rebet was one of the most significant figures of the Ukrainian nationalist movement. He combined political activities with the scientific, being a professional lawyer (graduated from the Law Department of Lviv University). Of particular interest is the analysis of his scientific works: "Comparative method in the science of law", "State and nation," "Formation of the Ukrainian nation," and others.

The scientific views of Lev Rebet at that time reflected the advanced achievements of European legal science. If we consider the Ukrainian nationalist movement from 20-50 years of the 20th century. from the point of view of the professional membership of its main representatives, it can be considered as the most "legal" without exaggeration.

In his publications Lev Rebeth predicted the allocation of comparative law in a separate discipline of legal science, which brilliantly realized in the next decades. From the above, we conclude that the scientist supposed the synthesis of the future of comparative law and the philosophy of law as the ultimate goal and the completion of the entire legal science.

The aforesaid certifies that the author adhered to natural-legal approaches as a metaphysical basis of comparative legal analysis. Dividing the disciplines "Philosophy of Law" and "Comparative Law" Lev Rebet gives a definition of the philosophy of law, which was further adhered to.

In addition, in the evolution of European legal systems, Lev Rebet also adhered to the position of defining and significance of Roman law. The above gives grounds to assert that Lev Rebet, while developing the methodology of

comparative law, always referred to the broader tasks of philosophical and legal synthesis, various conceptual approaches, schools that explained the nature and the kind of phenomenon of law.

Key words: philosophy of law, legal consciousness, literature, democracy, society, comparative law.

Однією з найбільш знакових постатей українського націоналістичного руху є Лев Ребет.

Оскільки він поєднував політичну діяльність з науковою, будучи фаховим правником (закінчив юридичний факультет Львівського університету). Особливий інтерес становить аналіз його наукових праць: «Порівняльна метода у науці про право», «Держава і нація», «Формування української нації» та ін.

Лев Ребет у післявоєнний період був прихильником демократичних принципів на основі ухваленої в 1943 році програми ОУН під гаслом «Свобода народам ! Свобода людині !».

Дисертація Лева Ребета виконана у визнаному центрі Європейської академічної науки – Мюнхені.

Хоча його керівник Окішкевич як недолік зробив зауваження що роботу виконано майже виключно з німецьких джерел, якби сьогодні, при нинішньому рівні більшості вітчизняних кандидатських дисертацій мала місце схожа ситуація, то таким «недолік» визнали б перевагою.

Без сумніву, наукові погляди Лева Ребета на його час відображали передові досягнення Європейської юридичної науки.

Якщо розглядати український націоналістичний рух з 20-50 рр. XX ст. з точки зору професійної приналежності основних його представників, його можна без перебільшення вважати найбільш «юридичним».

Починаючи з доктора права Володимира Старосольського, який був чоловіком тітки Романа Шухевича і надавав правову допомогу учасникам

ОУН та закінчуючи Левком Лук'яненком, дипломованим юристом та одним з авторів Акту проголошення незалежності України.

Одже, з очільних місць філософсько-правових інтересів належало проблемам методології.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора права, написана в 1947 році, захищена в Українському вільному університеті у Мюнхені в 1948 році, присвячена проблемам методології порівняльного правознавства. Такий формат роботи став приводом для систематизованого викладу проглядів автора на методологію юридичної науки сучасного йому періоду.

Історія еволюції прав Лев Ребет притримувався класичного погляду на античність як основну епоху, коли формувалися засади правової цивілізації.

«Перші випадки переняття права, а можна думати, що його попередило порівнювання, находимо в старовинній Греції. Початок порівнювання права в Греції сягає часів, коли грекам стало ясно, що не лише родинне, місцеве право є цінне, але також правні інституції інших міст мають внутрішню вартість» [1, с. 29].

Лев Ребет на матеріалізмі Середньовіччя вказував на діалектичне протистояння тенденції універсалізму та окремішності національного правового розвитку.

«... універсалізм середньовіччя, що існував у політичній площині як намагання створити один центр влади над цілим християнським світом, а в духовній площині як намагання втримати латину і новопостаючу християнсько-романську культуру з новими звичаями і обичаями, - загальним добром передових верств всіх народів – цей універсалізм лишав без уваги і протиставився зрізничкованим правам народів» [1, с. 32].

Особливу увагу Лев Ребет приділяв аналізу здобутків історичної школи права, котрою було закладено філософсько-правові підвалини сучасної науки порівняльного правознавства.

«Центральним поняттям історичної школи права є «правна свідомість народу»» [1, с. 39].

«Право своєю генезією і функцією виказує багато подібностей зокрема до мови» [1, с. 39].

Отже закони мають другорядне значіння: вони мають кристалізувати засади, створені стихійно правною свідомістю народу. Тому, що звичаєве право, як правдиве і первісне джерело права, змінюється з бігом часу, законодавство, що з покликанням систематично оформлює його, може показатися шкідливим» [2, с. 144].

Філософсько-правові погляди Лева Ребета характеризуються послідовним проведенням принципу історизму.

«Також порівнювані права не мусять бути з одного часу. Можуть бути порівнювані зі собою також норми, що були, чи є важними в різних часах, одні актуально обов'язуючи, другі історичної вже вартости, чи одні і другі лише між собою» [1, с. 53].

Лев Ребет прогнозував виділення порівняльного правознавства в окрему дисципліну юридичної науки, що блискуче справдилося у наступні десятиліття.

«Очевидно оцінка, що порівнювання права не є окремою наукою, не означає, що воно не може розвинутися на окрему дисципліну в будуччині» [1, с. 58].

«... достаточне розвинення порівнювання права стане основою всьї науки права, а разом з філософією її завершенням» [3, с. 281].

Із зазначеного робимо висновок, що Лев Ребет припускав синтез у майбутньому порівняльного права і філософії права як кінцевої мети і завершенням всієї юридичної науки.

Ми вважаємо, що основний філософсько-правовий принцип, котрого Л. Ребет притримувався у своїх студіях сформульований ним у наступних дослідженнях.

«Ідея права, що базується на поняття обичаєвості і безпеки здійснюється різно у різних народів в різних часах і позитивне право змінюється і розвивається в міру зміни суспільних відносин. Однак ідея права остає все провідною метою і критерієм оцінки для наряду порівнювання права» [1, с. 68].

Зазначене засвідчує, що автор притримувався природно-правових підходів як метафізичної основи порівняльно-правового аналізу.

Розмежовуючи дисципліни «Філософія права» та «Порівняльне правознавство» Лев Ребет наводить визначення філософії права, котрого він притримується.

«Філософія права має за мету дослід поняття права та ідеї права. Порівнювання права ставить собі за завдання порівнювати правні норми різних систем» [1, с. 82].

Будучи послідовним прихильником дисципліни та системності у застосуванні категорії і понять юридичної науки, Лев Ребет аналізує функціонування загального поняття права як передумови і домінанта будь-якого порівняльно-правового дослідження.

«Всяке порівнювання відбувається, як згадано в на вступі, в межах поняття права. Воно є тим елементом тотожності, що, надаючи правним явищам п'ять однородних категорій, що робить їх в засаді, в найширшому розумінні порівняльними» [1, с. 97].

В еволюції європейських правових систем Лев Ребет притримувався позиції визначальності та значення римського права, однак з урахуванням конкретної історичної ролі, можливостей германської правової традиції.

«Римське право, джерело всіх романських прав, беручи свій початок в давній старині і розвиваючись поступово в міру росту потуги Риму, заховало однаковість і прозорість завдяки своїй абстрактності, яка слідна головно в зобов'язаннях» [1, с. 123].

«Головні ділянки германського права – це родинне право, а що родина була тісно зв'язана зі землею, також земельне право» [1, с. 123].

Лев Ребет вважав, що вдосконалення права, пошук його ідеалу передбачає звернення до іншого правового матеріалу, ніж просто позитивне право.

«Позитивне право не може у своїм крузі визначити ідеал права» [1, с. 195].

Отже, Лев Ребет був прихильником природно-правового підходу в варіанті реальності ідеї права, яка виражає себе через його конкретно-історичні форми.

«В той спосіб три найважливіші теорії в науці права: природне право, історична школа і позитивізм були все зі собою в тихому зв'язку, мимо офіційного противенства» [1, с. 211].

Лев Ребет залишається послідовним прихильником принципу історизму, з яким пов'язував захист від теоретичного нівелювання національного як конкретного, застерігаючи проти надмірного захоплення типологізацією.

«Це однак не говорить, що погляди історичної школи і історична метода є через те поборювані порівняльною методою. Навпаки, вона працює в повній гармонії, а навіть в опертю на історичну методу» [1, с. 210].

Лев Ребет узагальнює історію природно-правових підходів, вказуючи на тенденції стану нового піднесення природно-правового дискурсу у пізнанні.

«Віра в право природи, як універсальне явище, опісля заперечення його історичною школою, що обмежила на ділі ту віру до меж національних окремих систем, і вкінці скептичний позитивізм, що означає лише зобов'язуючі норми, не турбуючися про філософічне пов'язання явищ, - це крива спадку людської думки від великої концепції до безконцепційности» [1, с. 212].

Для нас, для філософсько-правового аналізу особливо цікавим є акцентування уваги на значенні порівняльного методу для синтезу у філософії права різних суперечливих підходів.

«... гармонізованню різних поглядів відбувається на тлі теорії порівняльної методи, яка стала базою для синтезу у філософії права всего, що дається у взаємних контраверзіях вдержати. В той спосіб порівняльна метода починається ідеалу філософії – до оформлення суцільного всеохоплюючого наукового світогляду. Попри всі користи, які порівняльна метода дає для практики і теорії безпосередньо, це є може найбільша, хоч посередня, заслуга порівняльної методи» [1, с. 212].

Отже, є підстави стверджувати що Лев Ребет, розробляючи методологію порівняльного правознавства, весь час мав на увазі ширші завдання філософсько-правового синтезу, різних концептуальних підходів, шкіл, які пояснювали сутність та при роду феномену права.

Література:

1. Ребет Л.М. Порівняльна метода в науці права / Наук. видання. Упорядкування і наукова редакція О.В. Кресіна, І.О. Кресіної. Київ-Мюнхен: Український вільний університет, Центр порівняльного правознавства Інституту держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, К.: Логос, 2017. 231 с.
2. Del Vecchio, Giorgio. Lehrbuch der Rechtsphilosophie. Berlin: Verl. Fur Staatswiss.und Geschichte, 1937.
3. Rabel, Ernst. Aufgabe und Notwendigkeit der Rechtsvergleichung // Rheinische Zeitschrift fur Zivil – undPrizessrecht des In- und Auslandes. 1925. Band 13.